

SUNDHEDSREDEGØRELSE 2021

Redegørelse for Aarhus Kommunes sundhedspolitik,
Aarhus Smiler

Indhold

01

Indledning og formål

Side 2

02

Status på sundhedspolitikens mål

Side 3-4

03

Status på særligt prioriterede områder

Side 5-12

04

Anbefalinger og perspektivering

Side 13

Sundhedsredegørelsen indeholder ikke alle sundhedsindsatser, men prioriterede indsatser under sundhedspolitikken.

01

Indledning og formål

Indledning

"Aarhus smiler" er Aarhus Kommunes fælles sundhedspolitik for 2021-2024, som sætter den strategiske retning for sundhedsfremme og forebyggelse for alle aarhusianere.

Der ses i disse år et stort tværgående fokus på sundhedsområdet, hvilket blandt andet kommer til udtryk med nedsættelsen af det politiske opgaveudvalg "Sundhedsfremme i et 0-100 års perspektiv".

Der er udarbejdet investeringsmodeller på tværs af magistratsafdelingerne, indenfor sundhed og beskæftigelse, tobak, diabetes og lænderyg, som alle er områder, hvor vi er nødt til at investere for at tage de næste skridt.

Samtidig er også flere større tværmagistratslige projekter er iværksat, som fx "Bevæg dig for livet, Aarhus".

Formålet med Sundhedsredegørelsen

Sundhedsredegørelsen giver en status på sundhedspolitikens mål og satsningsområder til Byrådet, de politiske udvalg og Direktørgruppen. Derudover sætter sundhedsredegørelsen fokus på de driftsområder i magistratsafdelingerne, som er afgørende for de sundhedsfremmende og forebyggende tilbud, vi tilbyder borgene.

Status på Sundhedspolitikens mål

Aarhusmålene er byrådets overordnede mål for hele byens udvikling. Målene sætter en fælles retning for, hvad der skal kendetegne Aarhus både nu og i fremtiden. Sundhedspolitikken bidrager til tre af Aarhusmålene, som er den lokale udmøntning af verdensmål 3, 4 og 16.

En by, hvor alle er sunde og trives
- alle borgere skal opleve bedre sundhed og trivsel.
Samtidig skal uligheden mellem de sårbare og udsatte grupper af borgere og alle andre mindskes

Vi lever i gennemsnit længere. Middellevetiden er steget fra 81,6 år i 2017 til 82,2 år i 2020
- Men borgere uden uddannelse kan fortsat forvente at leve ca. 4 år kortere end alle andre.

77 % af alle aarhusianere trives
- Men blandt de sårbare/udsatte grupper er andelen mellem 45 og 63 %

86 % har et godt selv vurderet helbred – 14 % har ikke.
- Men blandt borgere uden uddannelse og borgere med en social sag er andelen med dårligt selv vurderet helbred næsten dobbelt så stor

En by med brug for alle - alle borgere skal have uddannelse og beskæftigelse. *Samtidig skal uligheden mellem de sårbare og udsatte grupper af borgere og alle andre mindskes.*

Ift. uddannelse og beskæftigelse er der betydelige forskelle mellem alle aarhusianere under ét og de borgere, der på den ene eller anden måde har en udsat baggrund:

Andelen af kommunens unge, der forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse inden de fylder 25 år, er steget fra 81,8 i 2016 til **85,2 %** i 2019.
Ift. **ungdomsuddannelse** er forskellen mellem de udsatte og alle andre ca. 30-40 procentpoint – og uligheden er stigende.

Ledigheden er steget. I 2020 var **84,7 %** af de 16-66-årige aarhusianere selvforsørgende. Det er et fald på 1,1 % ift. 2019
Ift. **selvforsørgelse** er forskellen mellem de udsatte og alle andre ca. 30-55 procentpoint

En by med fællesskab og medborgerskab - alle borgere skal opleve tryghed og medborgerskab og deltage i fællesskaber

Trygheden er fortsat høj i Aarhus Kommune – og højere end gennemsnittet i de øvrige store byer

Men i perioden fra 2017 til 2018 er oplevelsen af **medborgerskab** faldet lidt (fra indeksscore på 64 til 62)

Ligeledes er **ensomheden** er steget lidt (fra 6 % til 7,8 %) Blandt de sårbare/udsatte grupper er andelen af ensomme 2-3 gange større

Cases på udvalgte sundhedsudfordringer

Det gode enguliv:

I Ungeprofilen, som blev gennemført i vinter 2020/2021 blandt unge i gang med en ungdomsuddannelse eller FGU ses bl.a. følgende tendenser:

Trivsel:

- 11 % føler sig ofte eller meget ofte ensomme
- 35 % mistrives, dvs. at de er i risiko for depression eller stress.
- 2,1 % har følt sig mobbet mange gange i løbet af det seneste skoleår.
- 46 % af dem der mobber er selv blevet mobbet.

Vi ved, at de unge, som har haft lav livstilfredshed i grundskolen, har dobbelt så høj risiko for mistrivsel, som dem, der har haft høj livstilfredshed. Der er en signifikant positiv sammenhæng imellem motion og trivsel.

Rusmidler:

- 19,5 % har aldrig drukket alkohol. De unges alkoholforbrug hænger statistisk sammen med deres fysiske og mentale sundhed, ensomhed, rygning og brug af snus eller tyggetobak samt deres køn.
- 20 % ryger - 7,5 % ryger hver dag. Forældrenes holdning til rygning har stor betydning. Hvis den unge fx ikke kender forældrenes holdning, er der 20 % risiko for at den unge ryger.
- 33 % har prøvet at ryge hash indenfor de seneste 12 måneder, i 9.-10. klasse er tallet 9 %

De unge, som har prøvet at ryge hash i grundskolen har 8 gange højere risiko for at have røget hash indenfor de seneste 12 måneder, end unge, som ikke havde prøvet at ryge hash i grundskolen.

Den sunde aldring - fra sofa til fællesskab

Data fra Hvordan har du det?-undersøgelsen viser af de 65+ årige aarhusianere, at 5 % er ofte uønsket alene, og 46 % deltager aldrig eller sjældent i foreningsliv. Det kræver nogle gange nye tilgange for, at borgere bliver motiveret til at skabe et godt liv – også i alderdommen. En forebyggelseskonsulent fortæller i et interview om en ældre mand på 73 år fra Viby, som havde mistet sin kone. Han havde praktisk talt lagt sig på sofaen for at drikke sig ihjel. Da forebyggelseskonsulenten kom på besøg, spurgte hun, om vedkommende ikke kunne hjælpe med at prøve den nye lokale petanque-bane af. Han kom afsted og i dag er det ham, der vedligeholder den. Han oplever nu både at gøre en forskel i lokalområdet og ikke mindst være en del af et fællesskab. Som forebyggelseskonsulent fortæller "noget, de helt oplagt har brug for er opmærksomhed og at man lytter og tager dem alvorligt. At man spørger, hvad er egentlig vigtigst for dig? Hvad har tidligere gjort dig glad? Hvad skulle der til for, at det blev sjovere at være dig?". Der kan være mange forskellige greb og mere eller mindre håndholdt – men lille hjælp i den rigtige retning, kan være med til at sikre en alderdom med sundhed og trivsel.

Hverdagsmotion og idræt til flere:

En undersøgelse af fællesskaber, frivillighed og tilfredshed i det aarhusianske foreningsliv viser, at betydningen af det sociale miljø bliver vægtet meget højt blandt de unge under 16 år.

- 71% siger det er meget vigtigt og 24% svarer at det er ret vigtigt.

Alle adspurgte (formænd og medlemmer) peger på, at tre faktorer er vigtige for at skabe et godt fællesskab i en forening:

- Foreningen skal være rummelig
- Der skal være et trygt miljø
- Foreningen skal samle medlemmer om fælles interesser

75% af foreningernes medlemmer har under 15 minutters transport til foreningsaktiviteten – det er især børn der benytter sig af tilbud lige i nærheden.

90% af foreningerne i Aarhus Kommune udbyder aktiviteter mindst én gang om ugen, og mange foreninger har aktiviteter flere gange om ugen.

Antallet af medlemmer i foreningerne er vokset med 10.000 fra 2016 til 2019 og andelen af personer i Aarhus Kommune, der er medlem af en forening, er steget fra 29,4% i 2016 til 31,1% i 2019.

Status på særligt prioriterede områder

Med udviklingen af sundhedspolitikken blev der udvalgt følgende fokusområder, som der gøres status på:

Sammen om sundhed:

Kultur og sundheds indsatser
Bevæg dig for livet, Aarhus

De største sundhedsudfordringer:

Alkoholforebyggelsesindsatser

Lighed i sundhed:

Sundhed- og beskæftigelsesindsatser
Sundhed i udsatte boligområder
Sundhed, klima og byudvikling

De konkrete indsatser er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- 1) Iværksat direkte under sundhedspolitikken.
- 2) Understøttet/udviklet i blandt andet et samspil med sundhedspolitikken (fokus på 'det gode liv')

Anbefalingerne fra det midlertidige §17 stk. 4 opgaveudvalg "Sundhedsfremme i et 0-100 års perspektiv" (Sundhedsfremmeudvalget) er indarbejdet i redegørelsen samt i visionerne for det fremtidige arbejde.

Covid19 pandemien:

Generelt er der mange indsatser der har været tydeligt påvirket af Corona-restriktionerne. Det har blandt andet betydet at flere aktiviteter/ indsatser ikke har kunnet gennemføres som planlagt/er stoppet/ikke forlænget/ikke implementeret grundet Covid-19. Dette har vi valgt at markere med dette ikon:

Samtidig har Covid-19 pandemien i sig selv påvirket sundheden hos både børn, unge og voksne, hvilket der skal rettes en særlig opmærksomhed mod fremadrettet.

Indsats

Kultur- & Sundhedsplanen understøtter, at kunst og kultur i højere grad integreres i initiativer, der fremmer sundhed og trivsel for aarhusianerne på tværs af kommune og civilsamfund.

Kultur- & Sundhedsplanen indeholder 10 anbefalinger fordelt på tre hovedspor:

- 1) Viden, erfaringer og netværk
- 2) Nye samarbejdsmodeller og praksis på tværs
- 3) Udvikling af nye velfærdsløsninger

Kultur- & Sundhedsplanen kan ses [her](#).

Status

I Aarhus har mere end 81 konkrete projekter til formål at øge borgernes sundhed, velfærd og trivsel på forskellige måder. Se [casesamling](#).

Der er stærke samarbejder på tværs af byens kulturinstitutioner, erhvervsliv, interesseorganisationer, uddannelsesinstitutioner, kommunale aktører, foreninger og frivillige.

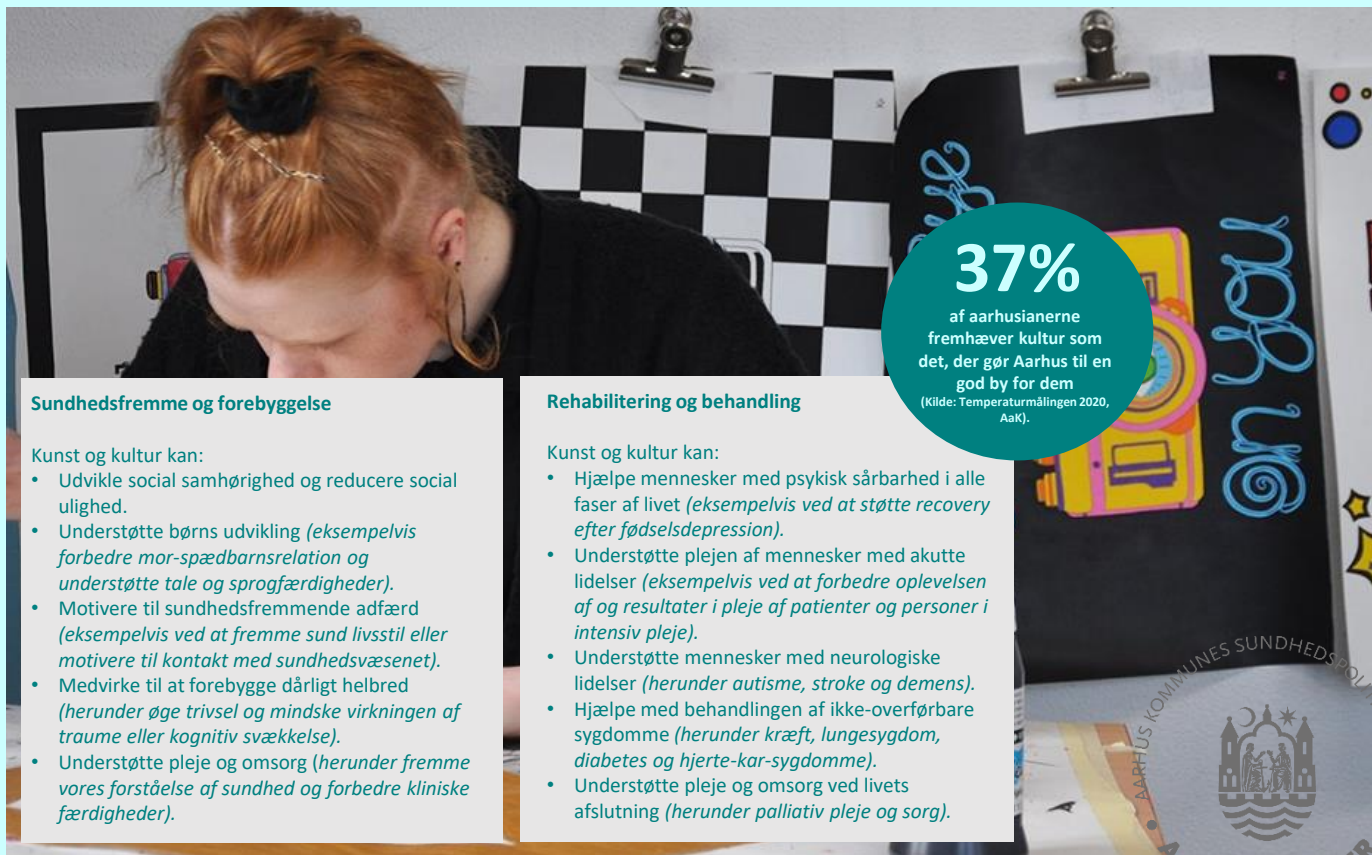
Aarhus Byråd har afsat 6 mio. kr. i perioden 2021-2024. Midlerne går blandt andet til en åben pulje, der understøtter borgerrettede kultur- og sundhedsinitiativer og til målrettede kultur- og sundhedsforløb til borgere på de tre velfærdsområder.

Næste skridt

Sundhedsfremmeudvalget har den 04.02.2021 haft en temadrøftelse angående den konkrete udmøntning af planen.

Her var fokusområderne:

- Yderligere politiske signaler om at samarbejde på tværs – også med civilsamfundet.
- Udvikling af ny fælles velfærd via varige investeringer i området.
- Sikre faglig udvikling af området; kompetenceudvikling, fælles forløb, arbejde med borgernes efterspørgsel.

Sundhedsfremme og forebyggelse

Kunst og kultur kan:

- Udvikle social samhørighed og reducere social ulighed.
- Understøtte børns udvikling (*eksempelvis forbedre mor-spædbarnsrelation og understøtte tale og sprogfærdigheder*).
- Motivere til sundhedsfremmende adfærd (*eksempelvis ved at fremme sund livsstil eller motivere til kontakt med sundhedsvæsenet*).
- Medvirke til at forebygge dårligt helbred (*herunder øge trivsel og mindske virkningen af traume eller kognitiv svækkelse*).
- Understøtte pleje og omsorg (*herunder fremme vores forståelse af sundhed og forbedre kliniske færdigheder*).

Rehabilitering og behandling

Kunst og kultur kan:

- Hjælpe mennesker med psykisk sårbarhed i alle faser af livet (*eksempelvis ved at støtte recovery efter fødselsdepression*).
- Understøtte plejen af mennesker med akutte lidelser (*eksempelvis ved at forbedre oplevelsen af og resultater i pleje af patienter og personer i intensiv pleje*).
- Understøtte mennesker med neurologiske lidelser (*herunder autisme, stroke og demens*).
- Hjælpe med behandlingen af ikke-overførbare sygdomme (*herunder kræft, lungesygdom, diabetes og hjerte-kar-sygdomme*).
- Understøtte pleje og omsorg ved livets afslutning (*herunder palliativ pleje og sorg*).

37%

af aarhusianerne
fremhæver kultur som
det, der gør Aarhus til en
god by for dem

(Kilde: Temperaturmålingen 2020, AaK).

I "Bevæg dig for livet – Aarhus" er ambitionen at gøre det attraktivt for endnu flere, uanset alder, at være med i idrættens fællesskaber, så endnu flere får muligheden for at styrke deres livskvalitet og opleve glæde ved regelmæssig motion. Aftalen mellem Aarhus Kommune og DGI og DIF varer fra 2019 til 2024.

- Øge andelen af fysisk aktive aarhusianere fra 76 % til 80 % i perioden.
- Øge andelen af foreningsaktive aarhusianere fra 41 % til 45 % i perioden.

- Fællesskaber for alle
- Lighed i sundhed
- Brobygning
- Gode rammer for alle

Projektet er veletableret med mødefora og indsatser på alle niveauer, der er politisk opbakning til projektet, den delte projektledelse mellem MSB og MBU er vellykket og sikrer et tæt samarbejde med DGI og DIF.

Håbet er, at aktiviteter, der er blevet udskudt fra 2020, kan gennemføres sammen med nye aktiviteter i 2021.

I 2020 var fokusområdet Lighed i sundhed med udgangspunkt i to indsatsområder:

- 1) Øget deltagelse i fællesskaber og fysisk aktivitet.
- 2) Naturen som arena.

De konkrete aktiviteter var udbredelse af kendskabet til Fritidspas til børn og unge, Aktivitetspas til voksne, følgeskab til foreningsaktiviteter til børn, unge og voksne, Gå-fællesskaber, samt et stort fokus på et bredt tilbud af fysiske aktiviteter i naturen for alle borgere.

Lighed i sundhed fortsætter som fokusområde for projektet i 2021-2022 sammen med fokusområdet fællesskaber, som der skiftes til den 1. september 2021.

Der arbejdes for fællesskaber, som er åbne, og hvor der er plads til alle. Fællesskaber der blandt andet kan bidrage til at sikre større lighed i sundhed.

Under fokusområdet Fællesskaber arbejdes der med udgangspunkt i tre indsatsområder:

- 1) Understøtte foreningslivet ift. at modtage og fastholde nye aktive og nye frivillige.
- 2) Skabe nye aktiviteter og fællesskaber sammen med lokale aktører.
- 3) Genstart af fællesskaber efter corona-nedlukninger.

De konkrete aktiviteter er undervejs, og der er tale om både eksisterende og nye aktiviteter.

Visionsaftalen for bevæg dig for livet, Aarhus forener to stærke ambitioner: Den nationale ambition om at gøre Danmark til verdens mest aktive nation i 2025, og ambitionen i Aarhus om "En god by for alle og en by, hvor alle er sunde og trives".

Aarhus har en fantastisk placering ved havet og skoven. Et levende pulserende bymiljø og den smukkeste natur beliggende helt tæt på hinanden. Man kan føle sig hjemme i Aarhus – her er plads til alle. Det er derfor også målet med Bevæg dig for livet, Aarhus at skabe aktive fællesskaber, hvor alle kan være med.

Bevæg dig for livet vil skabe tilbud, man kan gå til fra gaden uden de store forudsætninger, og hjælpe de gode tilbud helt ud til aarhusianerne. Også til dem der ikke er vokset op i foreningslivet. Med Bevæg dig for livet, Aarhus er ønsket at sætte et tydeligt præg på idrættskulturen og skabe rum og mulighed for alle - også dem, der ikke bevæger sig så sikkert i miljøet.

68%

af aarhusianerne ønsker
at være mere fysisk
aktive.

(kilde: Hvordan har Du Det? 2017, DEFACTUM, 2018)

Alkoholforebyggelse – samarbejde på tværs

Indsats

Investeringsmodel:

I skoleårene 2019/20 og 2020/21 er der afprøvet fire indsats som led i investeringsmodel vedtaget med budgettet 2019 "Fælles om nye løsninger".

1) Opsporing af børn der vokser op i familier med alkoholproblemer ved en trivselssamtale med skolesundhedsplejersken i 3. klasse (MBU) og workshoppen "Tal om det" i 5. klasse (MBU/MSB).

2) Forebyggelse af alkoholmisbrug og udskydelse af alkoholdebuten hos unge ved workshoppen "Unge og alkohol – en dialog i øjenhøjde" i 8. klasse (MSO) og Styrket forældrevejledning om rusmidler i udskoling via temaforældremøder i 9. klasse (MBU).

Tværasektorielt samarbejde:

Alkohol er et prioriteret fokusområde i på tværs af kommune, almen praksis og hospital, og er ad flere omgange drøftet i både Direktørforum samt i Børne- og Ungestyregruppen og Voksenstyregruppen. Der arbejdes på et tættere databaseret samarbejde om alkoholforebyggelse og -behandling.

Status

Investeringsmodel:

Indsætterne i 3. og 5. klasse medvirker både til opsporing af børn, der vokser op i familier med alkoholproblemer, og til at børnene får hjælp til trivselssamtaler generelt. Samtidig styrker indsætterne samarbejdet lokalt mellem skolesundhedsplejersken og lærerne.

8. klasses workshop'en vurderes af lærerne til i høj grad at være aktuel for elever i 8. klasse. Derudover vurderer lærerne, at workshoppen kan være et element i udvikling af en sundere alkoholkultur blandt unge.

Materialet til temaforældremøde og forældrevejledningen "Rundt om rusmidler - en forældrevejledning" er sendt til skolerne, og implementeringen er påbegyndt. Grundet Covid-19 er der ikke afholdt fysiske forældremøder. Dette betyder, at der ikke foreligger evaluering af temaforældremøderne i projektperioden.

Tværasektorielt samarbejde:

I Direktørforum er der fokus på 40-60årige med et alkoholoverforbrug, samt børn og unge, der vokser op i familier med et alkoholoverforbrug. Der er nedsat en arbejdsgruppe, der forventes at starte medio 2021. Opstart har været forsinket pga. COVID19.

Derudover er der nedsat en arbejdsgruppe, der skal udvikle og afprøve velkoordinerede og samskabende behandlingsforløb for borgere med mange alkoholrelaterede indlæggelser med fokus på afrusning.

Næste skridt

Investeringsmodel:

Indsætterne i 5. og 8. klasse lukker som investeringsprojekt med udgangen af skoleåret 2020/21, da det fastsatte effektmål for investeringen var vanskeligt at påvise.

Indsatsen vedr. trivselssamtaler i 3. klasse forlænges et halvt år med finansiering fra corona trivelsapakke. Forældrevejledning om rusmidler videreføres inden for eksisterende midler i Pædagogik, Undervisning og Fritid, MBU.

I forlængelse af Sundhedsfremmeudvalgets drøftelse af rusmidler anbefales det, at der arbejdes videre med 8.klasses indsatsen "Unge og alkohol", da evalueringerne har været yderst positive, på trods af at effektmålet ikke er opnået.

Ligeledes er anbefalingen, at udvalgte medarbejdere i skole/klub skal opkvalificeres med redskaber og viden til at forebygge og ikke mindst at handle, når en elev viser tegn på problematisk brug af rusmidler.

Tværasektorielt samarbejde:

I et samarbejde mellem MSO, MSB og Region Midtjylland udarbejdes der en datapakke om alkohol. Datapakken udbydes til kvalitetsklyngerne i almen praksis. Med afsæt i fælles data drøftes blandt andet konkrete muligheder for tidligere opsporing af alkoholproblemer.

National forebyggelsesplan

I april 2021 besluttede en række partier i Folketinget, at regeringen snarest muligt, og senest i andet halvår af 2021, skal fremlægge et forslag til en forebyggelsesplan for unges forbrug af alkohol.

Ligeledes er der lanceret en ny kampagne i initiativet Drukfri Ungdom, som viser de barske konsekvenser af unges drukkultur og kommer med en klar opfordring: Sæt aldersgrænsen for køb af alkohol op til 18 år.

Alkoholforebyggelse – initiativer og indsatser

Indsats

En sundere alkoholkultur

Rådmanden for Sundhed og Omsorg har i efteråret 2020 inviteret til fælles dialogmøder for at engagere og motivere samarbejdspartnere i hele byen, der har indflydelse på at udsætte alkoholdebut og reducere alkoholindtaget, og sætte gang i en alliance.

Samarbejde med ungdomsuddannelser:

Der samarbejdes strategisk, strukturelt og målrettet med sundhed og trivsel med ungdomsuddannelser med afsæt i lokale behov.

I 2021 er der opstartet en fælles rusmiddelforebyggende indsats, hvor nyetablerede netværksgrupper samarbejder omkring implementering af Fælles rusmiddelpolitik for ungdomsuddannelserne, ligesom der har været igangsat prøvehandling flere steder.

Børn og unge opvokset i misbrug

Projekt BRUS er et videnbaseret og gratis kommunalt behandlingstilbud til børn og unge under 25 år, som vokser op i familier præget af stof- eller alkoholproblemer. Der tilbydes aldersopdelte samtalegrupper for børn og unge, individuelle samtaleforløb for børn/unge og familiesamtaler med barnets familie eller andre betydende personer. Derudover tilbyder BRUS digital chatrådgivning, brevkasserådgivning og blogging af BRUS' ungepanel.

Status

En sundere alkoholkultur

Aktørerne i alliancen er: De unge selv, forældre, uddannelsesinstitutioner, idræts- og kulturforeninger, restauratører og bryggerier, politiet og nationale aktører på alkoholområdet. Aktørerne har givet input og perspektiver til udformningen af en 7-punktsplan.

Samarbejde med ungdomsuddannelser:

Der er etableret samarbejde med 10 ungdomsuddannelser/FGU. Her har der blandt andet været fokus på alkoholkultur, og fællesskabsdannende aktiviteter, som har været med til at rykke på opfattelsen af den kultur, de unge lever med, og hvad der skaber fællesskab for de unge. Folkesundhed Aarhus' viden om, hvad der virker, og nysgerrighed på den konkrete situation er med til at fastholde lærernes fokus på dette, og stille men støt bevæge uddannelsesinstitutionen i en ny retning.

Børn og unge opvokset i misbrug

Projekt BRUS har medio 2021 indskrevet 499 borgere i det fysiske tilbud. Projektet er blevet systematisk evalueret siden opstart i 2016, og resultaterne er gode: Hovedparten af børn og unge trives bedre efter et forløb, oplever mindre belastning af familiens rusmiddelproblem og følger sig mindre alene og er mere tilfredse med sig selv. De yngste hjælpes især i forhold til emotionelle problemer og i forhold til hyperaktivitet og uopmærksomhed.

Næste skridt

En sundere alkoholkultur

Alliancen for en sundere alkoholkultur samt rådsmændene for MSO og MBU har sammen udarbejdet en 7-punktsplan for, hvordan vi i Aarhus kommer i mål med at få skabt en sundere alkoholkultur. Det forventes, at 7-punktsplanen behandles i byrådet i sommeren 2021.

Samarbejde med ungdomsuddannelser:

Sundhedsfremmeudvalgets anbefalinger er at netværksgrupperne fortsat skal samarbejde omkring implementering af Fælles rusmiddelpolitik for ungdomsuddannelserne. Herunder løbende opkvalificeringsforløb med udvalgte medarbejdere på ungdomsuddannelserne, etablering af et tættere samarbejde mellem uddannelserne og relevante kommunale tilbud samt forældreoplæg og erfaringsudveksling.

Data fra ungeprofilen har desuden givet stof til eftertanke og ikke mindst motivation blandt ungdomsuddannelser til at arbejde med en sundere alkoholkultur.

Børn og unge opvokset i misbrug

Der arbejdes på at etablere en digital ungegruppe på gruppechat.dk, hvor unge i alderen 12-29 år kan chatte inden for temaet rusmidler. Desuden skal der etableres et forældrepanel.

Lokalt i Aarhus skal der findes en ny form for kontakt til skolerne som følge af at bevillingen til workshoppen "Tal om det" er udløbet.

Unge har drukket mindre alkohol under corona-krisen

Unge drikker til fester og med venner, hvorfor forsamlingsforbuddet har kunnet ses på forbruget.

60 % svarer, at de har drukket mindre eller meget mindre alkohol end vanligt, mens hver tredje ikke har drukket alkohol under krisen.

Forklaringen skal findes i det forsamlingsforbud, der er blevet indført for at bremse smitten af coronavirus.

Unge drikker nemlig for beruselsen - og ikke for at nyde et glas vin.

Mens størstedelen af de unge har skåret ned på alkoholindtaget, har en lille gruppe omvendt skruet op.

11 % svarer, at de har drukket mere alkohol, hvilket blandt andet skyldes, at de keder sig og ikke skal op i skole.

(kilde: Statens Institut for Folkesundhed, 2020)

Sundhed og beskæftigelse

Indsats

Værdibørsen Flex

Værdibørsen Flex er en udvidelse af Værdibørsen, således at tilbuddet også gives til borgere i fleksjob eller på ledighedsydelse. Formålet er at bringe borgernes egne kvaliteter, interesser og ressourcer i spil, med henblik på at styrke egne ressourcer og jobparathed. Det forventes, at 12 færre helårspersoner er på offentlig forsørgelse i indsatsens første år stigende til 40 i indsatsens tredje år.

Kulturvitaminer

Kulturvitaminer er et 8 uger langt beskæftigelsesrettet kultur- og sundhedsforløb, hvor kulturen bruges som omdrejningspunkt til forbedring af den mentale sundhed og rykke borgerne tættere på arbejdsmarkedet. Tilbuddet er for borgere i jobafklaringsforløb, der er sygemeldte med stress, angst eller depression.

SAMBA

I forlængelse af indsatserne under investeringsmodellen arbejdes der også målrettet med borgere på ledighedsydelse i et 12- ugers beskæftigelses-forløb i Folkesundhed Aarhus. Indsatsen hedder Sammen om mad og bevægelse (SAMBA) og har mål om forbedret sundhed, trivsel og arbejdsmarkedstilknudning.

Opgang til opgang

Opgang til opgang er en tværfaglig og helhedsorienteret beskæftigelsesindsats for ca. 60 familier i Gellerupparken, Toveshøj og Skovgårdsparken. Projektperioden løber fra 2019-2023.

IBBIS2

Projektet henvender sig til ny-sygemeldte borgere med stress, depression, angst, personlighedsforstyrrelse eller funktionel lidelse. Borgerne i målgruppen tilbydes en udredning samt en tværgående helhedsorienteret indsats, hvor en sundhedsfaglig care-manager fra regionen og en beskæftigelseskonsulent fra Jobcenter Aarhus arbejder tæt sammen med borgeren om forløbet med henblik på at den sygemeldte kan komme tættere på/ vender tilbage til arbejdsmarkedet.

Status

Værdibørsen Flex

Indsatsen er implementeret, og indtil videre har 32 borgere deltaget. Heraf er 8 borgere kommet videre i job eller fleksjob. Der er mange eksempler på, at deltagerne i flexjob opbygger social kapital og ressourcer til selv at tage initiativ til sociale arrangementer.

Kulturvitaminer:

Indsatsen er udviklet og igangsat. 11 borgere har deltaget på forløbet. Indsatsen har været påvirket dels af, at lovgivningen er blevet tilpasset, hvor borgeres ret til sygedagpenge under Covid19 blev forlænget, og at indsatsen har været lukket ned i samme perioder som kulturinstitutionerne, hvor aktiviteterne har foregået.

SAMBA

Indsatsen er implementeret, hvor 24 borgere i alt er henvist, heraf er 13 aktive. 1 er kommet i job og 2 af de afsluttede har fået tildelt et aktivitetspas for at fortsætte sundhedsforandringen i foreningsregi.

Opgang til Opgang

Der er etableret et tværfagligt team, der er bemandet med medarbejdere fra de forskellige magistratsafdelinger. Status maj 2021 er, at 62 familier med 97 forældre og 188 børn deltager i projektet. Resultaterne af den tværfaglige indsats er positive. Med udgangen af april måned var 7 i job, 5 i uddannelse, 18 i småjob og 13 i fleksjob. Andre resultater er blandt andet, at 28 børn er startet i forening, 17 unge har fået et fritidsjob, 43 er startet i forløb ved Folkesundhed Aarhus.

IBBIS2

Indsatsen sker i et samarbejde mellem Jobcenter Aarhus og Region Midtjylland, Klinisk Socialmedicin og Rehabilitering. Indsatsen er implementeret, og der er pt. 168 borgere i projektets indsatsgruppe og 168 borgere i kontrolgruppe. Målet er, at der rekrutteres min. 450 borgere i løbet af projektperioden.

Næste skridt

Kulturvitaminer/SAMBA/Værdibørsen Flex:

Der er et stort fokus på at fortsætte det tætte samarbejde mellem MSO og MSB ift. rekruttering af målgruppen. Ligeledes er der fokus på at følge borgernes selvvurderede helbred og trivsel sideløbende med vejen tilbage til beskæftigelse.

Opgang til Opgang

Samarbejdet om og med de 62 familier skal fortsætte. Derudover er der fortsat udvikling af det tværfaglige samarbejde og koblingskompetencer - fra parallel faglighed til tværfaglighed. Inddragelse af civilsamfundet og etablering af fællesskaber er desuden centrale elementer i indsatsen.

På baggrund af Sundhedsfremmeudvalgets anbefalinger, vil der blive arbejdet videre med sundheds- og fællesskabsforløb til borgere udenfor arbejdsmarkedet i de udsatte boligområder.

IBBIS2

Der rekrutteres borgere til projektet indtil efteråret 2021. Herefter afsluttes projektet i takt med, at borgernes forløb afsluttes. Projektet forventes afsluttet primo 2022.

Jeg er faktisk overrasket over mig selv. Jeg har ikke haft problemer med at komme til det her. Det har været hårdt og jeg har været helt træt bagefter. Men jeg er altid kommet igen. Jeg er ærgerlig over det slutter, men jeg er klar på, at der skal ske noget mere bagefter.

Borger om indsatsen under kulturvitaminer

Sundhed i udsatte boligområder

Indsats

Fremskudte sundhedsindsatser i udvalgte boligområder

Der er strategisk udvalgt 4 boligområder til fremskudte sundhedsindsatser:

- Frydenlund og Vandtårnsområdet
- Viby Syd
- Gellerupparken/Toveshøj
- Bispehaven

Med de fremskudte sundhedsindsatser arbejdes der for at skabe lige adgang til sundhedstilbud - både gennem lokale indsatser og ved at forbinde til tilbud i resten af byen.

Tværmagistratslige udviklings- og handleplaner

Der er udarbejdet udviklingsplaner i Gellerup og Bispehaven. Handleplaner i Langkærparken og Skovgårdsparken. Forebyggende planer i Vejlbj Vest og Viby C.

Fokus er på at skabe attraktive bydele med en blandet beboersammensætning jf. Byrådets aftale om udsatte boligområder 2018.

Status

Fremskudte sundhedsindsatser i udvalgte boligområder

I alle fire udvalgte boligområder er indsatsen under løbende implementering i tæt samarbejde med de boligsociale helhedsplaner og andre aktører i områderne.

I tre af områderne er der ansat sundheds- og trivselsmedarbejdere i delte stillinger med de boligsociale helhedsplaner. Områdeindsatserne består i opfølgende aktiviteter, brobygning til tilbud og fællesskaber samt etablering af lokale sundhedsfremmetilbud.

Tværmagistratslige udviklings- og handleplaner

I forbindelse med udformningen af de fysiske udviklings- og handleplaner arbejdes der med etablering af rammer, der understøtter udeliv og grøn mobilitet samt idræt, bevægelse og fællesskaber i borgernes lokalområde.

Næste skridt

Fremskudte sundhedsindsatser i udvalgte boligområder

Særlige fokuspunkter:

- Styrket samarbejde med civilsamfundet om sundhedsfremme. Samarbejdet omkring coronaguiden har vist, at der er et stort potentiale på dette felt.
- Styrket samarbejde mellem sundhed og beskæftigelse i boligområderne

Ansættelse af foreningsudviklere i Frydenlund.

Tværmagistratslige udviklings- og handleplaner

Særlige fokuspunkter:

- Udvikling omkring Sport og Kulturcampus med fokus på at få liv i rammerne og et bredt aktivitetsudbud, også til forenings- og motionsvante voksne.
- Udvikling af ny kultur- og idrætsfacilitet i Bispehaven samt grøn kile.

På baggrund af Sundhedsfremmeudvalgets drøftelse af etniske minoriteters sundhed, arbejdes der på tværs med at konkretisere samarbejdet med særligt civilsamfundet om at udvide den klassiske foreningstankegang og få brobyggere til at hjælpe på vej, ansætte foreningsudviklere i de udsatte boligområder, og generelt udvide rummeligheden, sikre god modtagelse og god opfølgning og kommunikation.

Der arbejdes også på rekruttering af tosprogede brobyggere, der kan hjælpe sårbare borgere i deres møde med sundhedsvæsenet.

De væsentligste udfordringer for mere lighed i sundhed

Borgere med etnisk minoritetsbaggrund bosætter sig ofte i områder, hvor der generelt bor mange med etnisk minoritetsbaggrund.

Socioøkonomiske skel:

- Omfattende forskning viser, at jo dårligere socioøkonomisk position du har, jo tidligere dør du, og jo dårligere helbred vil du opleve gennem livet.

Uddannelsesniveau og indkomst

- Ringe uddannelsesniveau og lav indkomst kan føre til dårligere bolig, mere udsat job, marginalisering, dårlig kost, rygning med videre.

KRAM-faktorerne

- Generelt ved vi, at borgere med anden etnisk baggrund end dansk er svært udfordret på KRAM-faktorerne samt stress og ensomhed sammenlignet med etnisk danske borgere - dog med undtagelse af alkoholindtag.

Fremmedgørelse

- For etniske minoriteter gælder også udfordringen at være "fremmed" i et land og de medfølgende sproglige udfordringer og manglende viden om samfundsmæssige strukturer og institutioner.

(Kilde: Veje til etnisk lighed i sundhed. GPS - God Praksis i Folkesundheden 2020, Dansk Selskab for Folkesundhed)

Sundhedsfremme og byudvikling

Indsats

Fodgængerstrategi:

Fodgængerstrategien er udviklet i samarbejde mellem MSO og MTM og er blevet godkendt af Byrådet i marts 2021.

Fælles Grøn brobygger

Der er ansat en fælles grøn brobygger med ledelsesmæssig reference i både MTM og MSO er ansat til at sikre koordinering mellem strategier og initiativer i magistratsafdelingerne. Den grønne brobygger udvikler ny viden ved at indgå i strategiske samarbejder om innovative initiativer (fx EU-projekter og forskningsprojekter) og koordinerer konkrete projekter og initiativer med fokus på at afprøve konkrete sundhedsfremmende elementer i byudviklingen.

Med Kommuneplanen og temaplanen for Det blå-grønne Aarhus er ambitionen at byen i fremtiden skal udvikles mere og mere med rammer, der er sundhedsfremmende af design. Her skal hverdagsmotion, rum til fællesskaber og ophold være bærende, ligesom natur og regnvand vil indgå som element i byudviklingen og klimainsatsen.

Status

I koblingen mellem sundhedsfremmeindsatsen og byudvikling er der tæt dialog og godt samarbejde mellem MSO og MTM.

Der samarbejdes om faglige indspil i politiske udvalg, bl.a. til Sundhedsfremmeudvalget og dialogmøder i Teknisk Udvalg samt fælles rådmandsmøder.

Fodgængerstrategi

Den konkrete udmøntning af Fodgængerstrategien er iværksat, hvor det sundhedsfremmende element er bærende for samtlige indsats. Der er repræsentation fra MSO i både styregruppe og koordineringsgruppe.

Kongelunden:

MSO er repræsenteret ved Sundhedschefen i udviklingsplangruppen for Kongelunden, ift. at afprøve konkrete sundhedsfremmende elementer i byudviklingen.

Ny Sports- og Fritidspolitik

Sport og Fritid er i gang med udvikling af den nye Sports- og Fritidspolitik. Herunder udvikles både en Facilitetsstrategi for Idræts- og Fritidsfaciliteter, der skal sikre strategisk retning i anlægsmidler på Sport og Fritidsområdet. Her arbejdes der med temaerne Plads til fællesskaberne, Fysisk og mental sundhed, Mødesteder og Plads til fritidslivet.

Samtidig udvikles også en Outdoorstrategi for de udendørs faciliteter.

Næste skridt

Den sundhedsfremmende by

Koblingen mellem sundhedsfremme og byudvikling er centrale temaer i sundhedsindsatsen i de kommende år. På baggrund af eksisterende samarbejde og senest Sundhedsfremmeudvalgets drøftelse af sundhed, klima og bykvalitet, er ønsket at udarbejde en handleplan for den sundhedsfremmende by.

Der konkretiseres en række fælles initiativer i krydsfeltet mellem de to magistratsafdelinger, såsom:

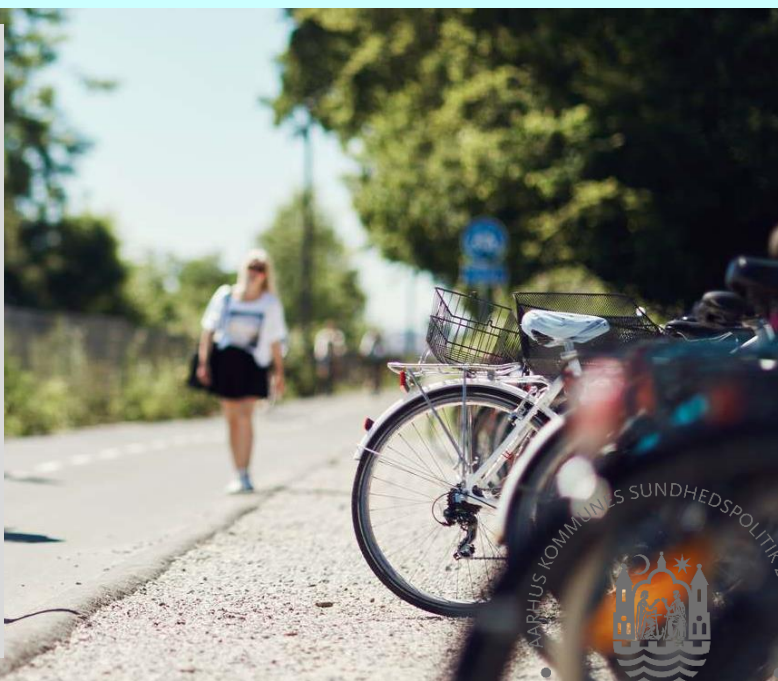
- DivAirCity (4-årigt EU-projekt med opstart 1. Sept '21, som har fokus på inklusion, diversitet, luftforurening og naturbaserede løsninger til sundhedsfremme)
- 'Frydenlundparken' (foreløbigt navn) forventes etableret i løbet af 2021 og skal bl.a. afprøve en ny drifts- og vedligeholdelsesmodel mellem kommune og borger med initiativer, der understøtter klimatilpasning, biodiversitet og sundhedsfremme.
- Samarbejde om udvikling af Kongelunden

MarselisborgCentret m.fl. er i proces med at udvikle et nyt forskningsprojekt, som skal undersøge et set up omkring rehabilitering og offentlig park under ét i den nu færdiganlagte klima- og sundhedspark SPARK. Overførbareheder til øvrige eksisterende, offentlige grønne områder/parker vil blive undersøgt, således at der udvikles flere sundhedsfremmende, grønne områder i et 0-100 års perspektiv.

Fakta

- I Aarhus ved vi, at mere end halvdelen af aarhusianerne vælger passiv transport. Undersøgelser viser, at 31% af de korte ture foregår i bil og at 59% er ture mellem 2 og 5 km.
- Antallet af skoleelever der cykler i skole, er faldet med mere end 40 % i løbet af de seneste tyve år. I 2019 transporterede ca. 2/3 af eleverne i Aarhus sig aktivt til skole, men der er stor forskel fra skole til skole.
- 29% af den danske befolkning følger ikke anbefalingerne for fysisk aktivitet. 60 % af den danske befolkning er stillesiddende i mindst 8 timer på en hverdag.
- Voksne som bor i et aktivitetsvenligt lokalsamfund er over en time mere fysisk aktive om ugen sammenlignet med dem, der bor i et ikke-aktivitetsvenligt lokalområde

(kilde: Avis til Sundhedsfremmeudvalgets temadrøftelse af sundhed, klima og bykvalitet, 2021)

Anbefalinger og perspektiveringer

Der med fordel kan indgå i den fremadrettede prioritering

Strukturer og rammer

- Bedre rammer for hverdagsmotion og aktiv transport – bevægelse og idræt til flere
- Sikre oplevelsesværdi, levende lokalområder og god tilgængelighed i byrummene for alle
- Systematisk indsats for at alle børn bevæger sig minimum 45 minutter i skoletiden, herunder samarbejde med det lokale foreningsliv

Styrket samarbejde – fælles opgaveløsning

- Fælles rusmiddelforebyggende indsats i samarbejde med de unge selv og ungdomsuddannelserne
- En sundere alkoholkultur på tværs af byen
- Tværsektorielt samarbejde omkring overvægt
- Styrke samarbejdet med civilsamfundet ift. at mobilisere kræfter i lokalområderne til gavn for de mest udsatte og sårbare borgere.

Udvikling af indsatser

- Videreudvikling af en sammenhængende sundheds- og beskæftigelsesindsats tæt på borgerne og deres hverdag.
- Genstart af det sociale liv for særligt de unge aarhusianere med fokus på fællesskabende aktiviteter.

Investeringsmuligheder

- Udvikling af ny fælles velfærd via varige investeringer i sundhed og kultur.
- Kompetenceudvikling af medarbejdere i feltet mellem sundhed og kultur.
- Kompetenceudvikling af de medarbejdere, der arbejder med de socialt udsatte og sårbare borgere ift. særligt hverdagsmotion og fællesskab samt varetagelse af brobygger/følge funktionen.
- I samarbejde med Den Social Investeringsfond skal der udforskes flere muligheder i investeringssamarbejdet, fx ift. KOL, diabetes, fysisk inaktivitet, og andre oplagte cases på forebyggelsesområdet.

Sundhedsredegørelse 2021

Udarbejdet til Direktørgruppen, Byrådet og de politiske udvalg.

Maj 2021

Udarbejdet af Sundhedsstaben, Sundhed og Omsorg

Kontakt: Eva Dalum Olsen, oec@aarhus.dk

